

Definice (matematická): pomocí definice zavádíme nový pojem, stanovujeme jeho název a vymezujeme podstatné (charakteristické) vlastnosti pojmu pomocí dříve definovaných nebo základních pojmů.

- **obsah pojmu** je souhrn všech vlastností charakteristických pro daný pojem, jde o množinu všech vlastností pojmu, z nichž každý je nevyhnutelný, a všechny společně jsou postačující k vymezení pojmu
- **rozsah pojmu** je množina všech objektů, které mají vlastnosti stanovené obsahem pojmu

Chyby vznikající při definování nového pojmu

A) Každá definice musí být úměrná, tedy rozsah definovaného pojmu musí být stejný jako rozsah určujícího pojmu např.:

Kosočtverec je rovnoběžník, ve kterém jsou každé dvě sousední strany navzájem shodné.

Při nedodržení této rovnosti nastávají chyby dvou druhů:

- rozsah určujícího pojmu je větší než rozsah definovaného pojmu (široká definice):

Průměr kružnice je úsečka, která spojuje dva body kružnice.

- rozsah určujícího pojmu je užší než rozsah definovaného pojmu (úzká definice):

Kosočtverec je pravoúhelník se dvěma sousedními navzájem shodnými stranami.

B) Definice nesmí obsahovat bludný kruh: definici nesmíme sestavit tak, aby definovaný pojem byl určený prostřednictvím stejného pojmu, který definujeme např.:

Při nedodržení této rovnosti nastávají chyby dvou druhů:

- Definovaný pojem je určený určujícím pojmem:

Sčítání je operace, kterou určujeme součet.

Výsledek sčítání se nazývá součet.

- Definovaný a určující pojem mají totožný obsah, který je vyjádřený jinými slovy:

Pravý úhel je ten, který měří 90 stupňů.

C) Definice nemá být záporná: musíme se vyvarovat těm definicím, u kterých druhový rozdíl vystupuje ve tvaru „záporného“ pojmu. Při výuce jsou takové definice nežádoucí, protože neodhalují celý obsah pojmu, ale pouze poukazují na vlastnost, kterou definovaný pojem mít nesmí:

Iracionální číslo je číslo, které se nedá napsat ve tvaru $\frac{p}{q}$; $p, q \in \mathbf{Z} \wedge q \neq 0$

Matematický jazyk a matematické formulace na ZŠ

Matematický jazyk je do určité míry umělý a podléhá historickému vývoji v matematice. Obecně lze říci, že abeceda matematického jazyka obsahuje znaky pro čísla, znaky pro

písmena, znaky pro základní geometrické objekty body a přímky, znaky pro operace, znaky pro relace a pomocné znaky.

Matematický jazyk obsahuje:

- *TERMY: názvy, konstanty (π, i), proměnné (x, y, z), funktory ($+, \sqrt{\quad}, ^2, !$), predikáty ($<, >, \leq, \geq, =$), logické symboly ($\wedge, \vee, \Rightarrow, \Leftrightarrow, \neg$), pomocné symboly ($\{\}, \emptyset$) ...*
- *FORMULE: jsou tvořeny abecedou jazyka*
- *KVANTIFIKÁTORY: ($\forall; \exists$)*
- *GRAFICKÉ REPREZENTACE*

Matematický jazyk na ZŠ využívá jazyka matematiky a rolí učitele je sladit matematický jazyk a normální jazyk dítěte. Na ZŠ dělíme matematický jazyk obvykle do tří skupin:

- slovní jazyk (vyjádření): (dvě, odmocnina, plus...),
- symbolický jazyk (vyjádření): ($2, \sqrt{\quad}; +$),
- grafický jazyk (vyjádření): (znázornění na číselné ose, znázornění geometrických objektů tedy znaky pro body a přímky atp.).

Užívání správné terminologie a frazeologie ve vyjadřování učitele matematiky je zásadním požadavkem v jeho pedagogické činnosti. Zároveň je neméně důležitá srozumitelnost jeho vyjadřování při vyučování. Vyjadřování učitele matematiky by mělo splňovat tyto základní požadavky:

- srozumitelnost pro úroveň věku, vzdělání a myšlení žáků,
- matematická správnost, jednoznačnost,
- správné jazykové vyjadřování.